

Facebook: informacijska platforma za šolsko knjižnico

Facebook: Information Platform for the School Library

Maja Gržina Cergolj

Izvleček

Prispevek opisuje *modus operandi* izobraževanja v letu 2020, ko je bilo dvakrat vzpostavljeno na daljavo in so se tudi šolske knjižnice morale prilagoditi tako spremenjenemu načinu komunikacije kot načinu dela. Izobraževanje na daljavo ne zajema več prostorske in časovne dinamike šolske knjižnice v šolskem okolju, ampak se preseli v življenjsko in virtualno okolje posameznika. Osnovni namen prispevka je prikazati, kako je družbeno omrežje Facebook lahko za šolsko knjižnico informacijska platforma, ki v času izobraževanja na daljavo prijatelje in sledilce obvešča o novostih v šolski knjižnici. Prispevek predlaga, kako izkoristiti prednosti Facebooka za obveščanje uporabnikov šolske knjižnice, ki so stari vsaj 13 let, in njihovih staršev ter kako ohraniti vez s šolsko knjižnico v virtualnem okolju. Cilj prispevka je predstaviti, kako lahko Facebook v virtualnem okolju ohranja možnost prirejanja razstav, predstavitev knjig ter drugih aktivnosti, ki so običajne za šolsko knjižnico v šolskem okolju. Uporabljeni sta bili metoda analize teoretičnih virov in empirična metoda v obliki poskusa v virtualnem okolju. V zaključku prispevek podaja glavne ugotovitve in usmeritve za uporabo Facebooka v šolski knjižnici v prihodnosti.

Ključne besede:

šolska knjižnica, izobraževanje na daljavo, Facebook, šolsko okolje, virtualno okolje

UDK: 027.8:37.018.43

Keywords:

school library, distance education, Facebook, school setting, virtual environment

Abstract

The paper describes the *modus operandi* of education in 2020 when distance education was imposed twice and school libraries had to adapt to the changed mode of communicating and operating. Distance education no longer includes the spatial and temporal dynamics of the school library in the school setting; instead, it moves to a person's living and virtual environment. The basic purpose of the paper is to demonstrate that the social networking site Facebook can act as an information platform for the school library, enabling it to inform friends and followers about novelties in the school library during distance education. The paper suggests how to take advantage of Facebook to keep users of the school library, who are at least 13 years old, and their parents informed, and how to maintain their connection to the school library in a virtual environment. The aim of the paper is to show how in the virtual environment Facebook can retain the possibility of holding exhibitions, presenting books, and other activities that are typical of the school library in the school setting. The paper employed the method of analysing theoretical sources and the empirical method in the form of an experiment in a virtual environment. In conclusion, the paper gives the main findings and guidelines for using Facebook in the school library in the future.

UVOD

Z Odredbo o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (covid-19) so na območju Republike Slovenije (2020) 12. marca 2020 razglasili epidemijo nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (covid-19). Zaradi izvajanja ukrepov za preprečitev širjenja nalezljive bolezni covid-19 je bilo v vzgojno-izobraževalnih zavodih na podlagi sklepa Vlade RS št. 18100-7/2020/2 in Odredbe o prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih (2020) prepovedano zbiranje ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih. Vzgojno-izobraževalna dejavnost se v navedenem terminu ni več izvajala fizično v vrtcih in šolah, ampak na daljavo (Gržina Cergolj 2020, str. 88).

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je v poletnem času pripravilo štiri možne modele izvajanja pouka, A, B, C in D, ter dva podmodela, BC1 in BC2. Model A pomeni, da **učenci in dijaki** prihajajo v šole brez omejitev, model B predvideva, da **učenci in dijaki prihajajo** v šole ob upoštevanju priporočil, model C je kombinacija pouka v razredu in na daljavo, model D pa pomeni, da se vsi učenci in dijaki izobražujejo na daljavo. Podmodel BC1 predvideva, da se **učenci posameznega oddelka** izobražujejo na daljavo, medtem ko podmodel BC2 pomeni, da se učenci posamezne šole izobražujejo na daljavo (Kustec in drugi 2020, str. 22). Šolsko leto 2020/2021 se je optimistično začelo z modelom A. Ker pa se je epidemiološka slika slabšala, je Vlada RS, na dopisni seji, na podlagi Zakona o nalezljivih boleznih (2006), dne 18. 10. 2020 izdala Odlok o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni covid-19 na območju Republike Slovenije, ki je začel veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, torej 19. 10. 2020, in naj bi veljal 30 dni (2020). Z 19. 10. 2020 so vpeljali model izobraževanja C, kombinacijo pouka v razredu in pouka na daljavo: učenci od 1. do 5. razreda so nadaljevali izobraževanje v šoli, medtem ko so učenci od 6. do 9. razreda začeli z izobraževanjem na daljavo. Ta prispevek nastaja v času druge razglasitve epidemije leta 2020, ko se tako učitelji kot

šolski knjižničarji že drugič soočajo z delom na daljavo.

ŠOLSKA KNJIŽNICA V ŽIVLJENJSKEM, ŠOLSKEM IN VIRTUALNEM OKOLJU

Soočanje z delom na daljavo pomeni začetek aktivnega upravljanja s tremi okolji: življenjskim, šolskim in virtualnim. V prispevku so najprej opredeljena navedena tri okolja.

Življenjsko okolje (Mead 1934, str. 148) je tisto okolje, kar posameznik vidi in čuti, in tisto, za katero opazovanje posameznika predvideva, da je prisotno. Življenjsko okolje je prostor, v katerem posameznik živi in se oblikuje (Rot 1983, str. 70). Za opredelitev življenjskega okolja je pomembna primarna socializacija, ki poteka od rojstva do vstopa otroka v šolo, pri čemer so predvsem starši posredniki zahtev družbenega okolja (Lasch 2012, str. 55). Ob vstopu v šolo (Lukšič - Hacin 1995, str. 100) se že socializiranega posameznika uvede v nova področja družbe, v kateri živi. Začne se sekundarna socializacija. Ta poteka v okviru, ki je že širši od družine in neposrednega okolja. Šola in šolska knjižnica predstavljata za posameznika obdobje sekundarne socializacije ter čas bolj poglobljenega in sistematičnega uvajanja v splošno kulturo, v sistem izobraževanja in vzgajanja.

Virtualno okolje nastopi takrat, ko lahko posameznik pride v stik z besedilom, negibljivimi ali gibljivimi slikami in zvoki (van der Weel 2014, str. 153–154) s pomočjo orodij informacijske tehnologije. Je tisto okolje, od katerega so uporabniki prostorsko in časovno ločeni ter z njim povezani z informacijsko tehnologijo. Virtualno okolje se je s časom postavilo ob bok tako življenjskega kot šolskega okolja (Gržina Cergolj 2020, str. 78), zato je pri vzpostavljanju pouka na daljavo pomembno upoštevati tako prednosti kot slabosti te kombinacije okolij in se temu načinu dela ustrezno prilagoditi. Predvsem pa je treba upoštevati, da sta se z napredkom informacijske tehnologije spremenila tudi generacija otrok, ki jih poučujemo, in življenjsko okolje, v katerem živimo (Gržina Cergolj 2020, str. 89–96). Veliko storitev se namreč izvaja s podporo informacijske tehnologije, kar mnogim

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je v poletnem času pripravilo štiri možne modele izvajanja pouka, A, B, C in D, ter dva podmodela, BC1 in BC2.

Virtualno okolje se je s časom postavilo ob bok tako življenjskega kot šolskega okolja, zato je pri vzpostavljanju pouka na daljavo pomembno upoštevati tako prednosti kot slabosti te kombinacije okolij in se temu načinu dela ustrezno prilagoditi.

predstavlja olajšanje dela, drugim pa težavo, s katero so se morali soočiti leta 2020.

Ker se pojavlja vedno večja odvisnost od informacijske tehnologije, ki zmore shraniti in obdelovati neprekinjen tok podatkov (Krek in Metljak 2011, str. 19–20), se je šolska knjižnica Osnovne šole Lucija temu prilagodila že pred vzpostavitvijo pouka na daljavo. V času prve razglasitve epidemije, od 12. marca do 31. maja 2020, je še bolj aktivno kot sicer izpostavila svojo spletno stran (Slika 1).

Spletna stran je dosegljiva s spletne strani Osnovne šole Lucija in je namenjena vsem učencem in učenkam šole, ki se že znajo gibati po spletu. Objavlja novice prihajajočega šolskega leta 2020/2021, kot so npr. delovni zvezki, učbeniki in potrebščine, ponuja povezavo do spletne strani Cobiss za iskanje gradiva, in stik, kamor uporabniki lahko naslavljajo najrazličnejša vprašanja. Ponuja tudi sezname za bralno značko, domače branje in povezavo do Facebook strani Šolske knjižnice OŠ Lucija, ki uporabnikom, ki so dopolnili 13 let, omogoča dostop in ogled še dodatnih objav in informacij. Družbeno omrežje Facebook namreč poleg drugačne možnosti objav ponuja tudi neposreden stik s Klepetalnikom (aplikacija Messenger) in zapis mnenja ali samo odziva (vščka) na objavljeno informacijo.

V času druge razglasitve epidemije, od 19. oktobra 2020 dalje, ki naj bi veljala 30 dni, so se uporabniki s šolsko knjižnico dogovarjali o izposoji gradiva prek elektronskega naslova. Tak način je omogočal predvsem dogovor

o tem, katero gradivo si želijo ter kje in kdaj ga prevzamejo, da se na prevzemnem mestu ne bi zbralo več ljudi, kot je bilo takrat dovoljeno. Cilj spletne strani šolske knjižnice je obveščanje in seveda, v času izobraževanja na daljavo, predvsem dogovarjanje o organizaciji izposoje in vračanja gradiva.

ŠOLSKA KNJIŽNICA NA FACEBOOKU

Da bi bilo informiranje učencev in učenk, pa tudi staršev in učiteljev v času izobraževanja na daljavo še boljše, se je obnovila sicer že nekaj let obstoječa Facebook stran šolske knjižnice OŠ Lucija (Slika 2).

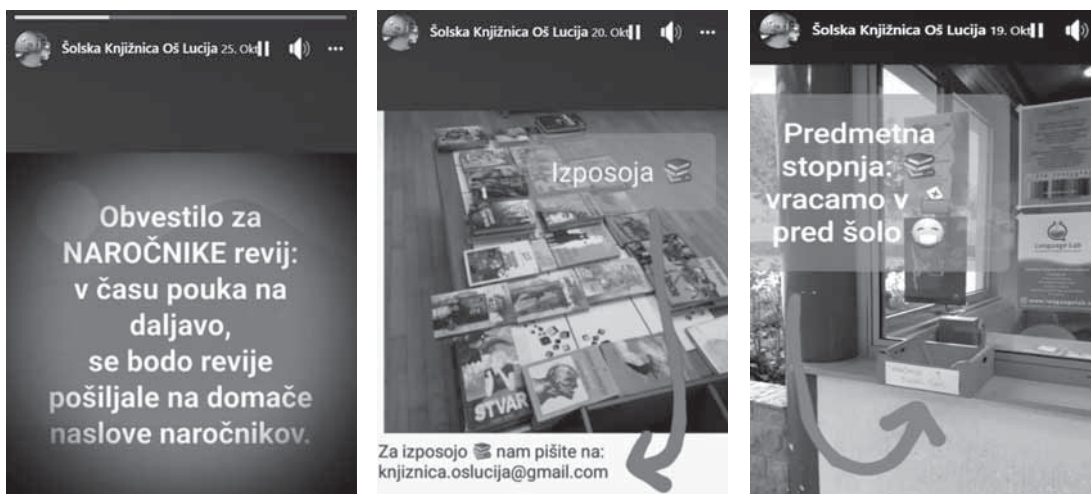

Slika 2: Facebook stran šolske knjižnice OŠ Lucija

Tako v času prve kot v času druge razglasitve epidemije sem na Facebook strani šolske knjižnice OŠ Lucija ažurno objavljala informacije o novostih, obvestila za učence o možnostih izposoje in vračanja knjig ter razne poučne in zabavne vsebine, vključno s fotografijami in videoposnetki. Ker je bil odziv boljši od pričakovanega, je bila dodana tudi možnost objave zgodb (Slika 3).

V zgodbah so bile objavljene predvsem pomembne informacije za npr. naročnike revij ali za izposajo oziroma za vračilo gradiva v času pouka na daljavo.

Raba Facebooka za obveščanje zahteva od administratorja drugačno upravljanje strani, saj uporabnike informira in jim nudi pomoč. Njegova temeljna naloga je odgovoriti na zastavljena vprašanja in objaviti ali deliti relevantne informacije. O objavah mora biti seznanjeno tudi vodstvo šole in se z njimi strinjati. Admini-

Slika 3: Objava zgodbe

Administrator strani mora ozvestiti, da to ni njegova osebna stran, tudi če jo upravlja. To pomeni, da se njegovo delo v tem okolju navezuje izključno na novosti in spremembe, ki so vezane na šolsko knjižnico, ki jo tudi sam predstavlja.

strator strani mora ozvestiti, da to ni njegova osebna stran, tudi če jo upravlja. To pomeni, da se njegovo delo v tem okolju navezuje izključno na novosti in spremembe, ki so vezane na šolsko knjižnico, ki jo tudi sam predstavlja. Administrator Facebook strani šolske knjižnice je kritičen in neopredeljen upravljelec strani. Njegova funkcija je takšna, kot bi bila v življenjskem oziroma šolskem okolju, torej v šolski knjižnici, samo da se izvaja v virtualnem okolju, torej na spletu. Skrbeti mora za spoštovanje šolskega reda in za kulturo govora ter biti zgled virtualnega obveščanja uporabnikov.

SKLEP

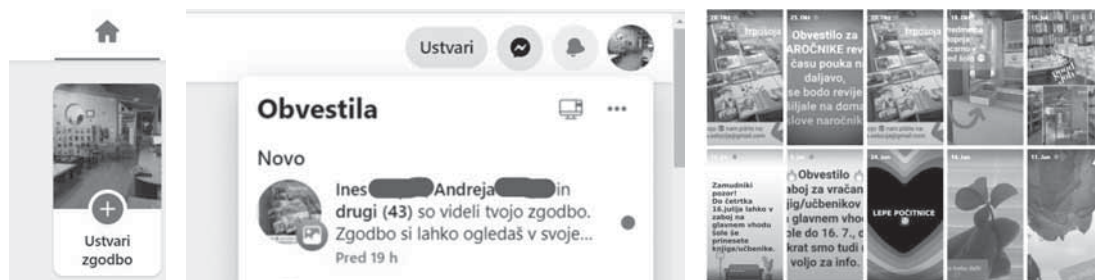
V okviru rabe in uporabe Facebooka za potrebe šolske knjižnice smo leta 2020, potem ko smo ga uporabljali v prvem obdobju razglašene epidemije nalezljive bolezni covid-19 v spomladanskem času in ko ga uporabljamo v drugem obdobju razglašene epidemije v jesenskem času, ugotovili **štiri stvari**:

- na zidu morajo biti vidna in jasno napisana pravila komunikacije;

Slika 4: Pravila komunikacije

- Facebook omogoča objavo zgodb za informacije o novostih in spremembah v šolski knjižnici. Ogled zgodbe omogoča hitro širjenje informacij, ki so pomembne za ciljne uporabnike šolske knjižnice.

Slika 5: Objava zgodb

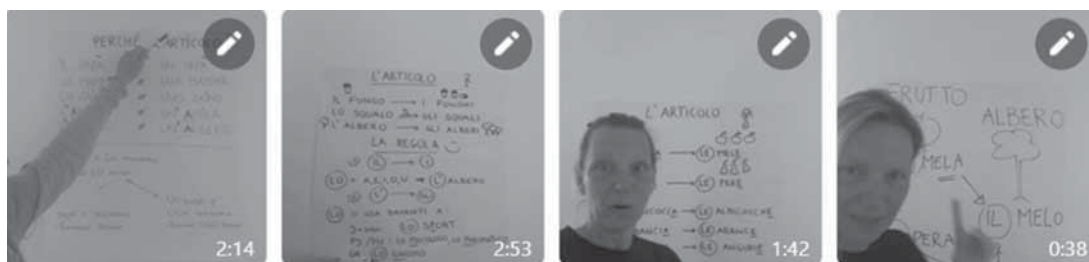
Število ogledov zgodbe je razvidno sproti. Objava zgodbe traja 24 ur;

- na zidu se lahko objavi 1) razstava v šolski knjižnici ali predstavitev novih knjig v knjižnici v obliki videoposnetka ali kot sekvenca fotografij, ki jih spremljajo komentarji učitelja in/ali knjižničarja; 2) začetek razprave o razstavi ali prebrani knjigi; 3) informacije o delovanju knjižnice (urnik, postopek izposoje in vračanja gradiva); 4) videoposnetki razlage snovi, če je šolski knjižničar tudi učitelj;

in njihovim staršem približa šolsko knjižnico na drugačen, bolj zabaven in sproščen način.

USMERITVE ZA PRIHODNOST

Generacije otrok, ki prihajajo v šole v zadnjih letih, pripadajo generaciji »rojenih digitalcev«. To je izraz, ki ga je vpeljal Prensky (2001) in velja za generacijo otrok, ki odrasčajo obkroženi z računalniki, videoigrami, mobilnimi telefoni in drugimi orodji, ki jih je v njihovo življenje prinesel hiter razvoj informacijske tehnologije. Ta generacija je postavljena pred izziv, saj ji je

Slika 6: Objava videoposnetka

- objave ne smejo biti prepogoste, če res niso pomembne (npr. obvestilo založbe, da bo revije svojih naročnikov, v času izobraževanja na daljavo, pošiljala na domače naslove, namesto na šolo, kjer so jih knjižničarji po navadi razdelili).

Administrator določi, kdo bo informirana ciljna skupina. Tako tudi kritično izbira prijatelje in jim določa obseg pravic ogleda objav.

Facebook lahko deluje kot hiter vir do informacij, ki so sicer objavljene na uradni spletni strani šolske knjižnice, zanimiv pa je predvsem zaradi tega, ker omogoča neposredno komunikacijo s Klepetalnikom. Zato so ključna jasno opredeljena pravila komunikacije, ki se jih morajo držati sodelujoči v klepetu. Veliko dilem in nejasnosti je bilo tako v prvem kot v drugem obdobju razglašene epidemije nalezljive bolezni covid-19 rešenih prav s komunikacijo s Klepetalnikom. V večini primerov komunikacija poteka s starši otrok, kar pomeni, da je zavedanje o nevarnosti spleta veliko in da učenci, predvsem tisti, ki še niso dopolnili 13 let, tega orodja, kot je z normativi rabe in uporabe Facebooka tudi določeno, še ne uporabljajo brez nadzora odraslih. Vsekakor je orodje, ki v času pouka na daljavo otrokom

ponujeno izobraževanje v okolju, s katerim so odrasčali, ki ga uporabljajo in brez katerega si danes ne predstavljajo, kako bi preživljali prosti čas. Pa ne samo to. Tudi marsikatera dejavnost v šoli in zunaj nje ne bi mogla delovati. Obenem pa so trenutne razmere postavile pred izziv tudi vzgojno-izobraževalno dejavnost, ki se mora izvajati na daljavo. To zahteva določene prilagoditve načina dela in komunikacije, oboje pa vpliva tudi na delo šolskega knjižničarja. Ideja o uporabi Facebooka kot informacijske platforme je zasnovana tako, da postavi vizijo delovanja šolske knjižnice v virtualno okolje. Ne glede na to da uporabnikov fizično ni več v šolskem okolju, šolska knjižnica lahko iz te platforme prav tako deluje informativno, pet dni v tednu, po običajnem urniku.

Šolska knjižnica si mora zastaviti cilje in si oblikovati strategijo informiranja, ki lahko v virtualnem okolju doseže širšo populacijo kot v šolskem okolju. Doseganje širše populacije je tudi prva izmed usmeritev za prihodnost. V virtualnem okolju je šolska knjižnica na razpolago uporabnikom, ki jih določi ali omeji administrator strani. V tem okolju lahko informacije dosežejo tudi uporabnike, npr. učence, ki sicer knjižnice ne obiskujejo, so pa spretni uporabniki spleta. Tako se širi popularnost šolske knjižnice

Šolska knjižnica si mora zastaviti cilje in si oblikovati strategijo informiranja, ki lahko v virtualnem okolju doseže širšo populacijo kot v šolskem okolju.

in posledično branje knjig. V prihodnje, ko bo ponovno vzpostavljena izposoja v šolskem okolju, bo zanimivo slediti obisku knjižnice in ugotavljati, ali se število obiska, zaradi spletnega obveščanja, povečuje. Druga usmeritev za prihodnost je prilagoditev razmišljanja virtualnemu okolju. To okolje zahteva jasnost in doslednost ter objavo aktualnih informacij. Slike ali videoposnetki so bolj primerni od besedila, vendar je v tem primeru na prvem mestu varstvo osebnih podatkov. Tretja usmeritev je ta, da je Facebook primeren za objavo dinamičnih informacij v obliki povezav do glavnega vira. Družbeno omrežje ni primerno za statične

objave, kot so sezname potrebščin, učbenikov ali delovnih zvezkov. Sledilce in prijatelje lahko obvešča o objavi na uradni spletni strani šolske knjižnice in jih tja usmerja s povezavo. Četrta in zadnja usmeritev pa je povratna informacija o delu administratorja strani. Všečki ali druge reakcije ter Klepetalnik nam velikokrat pokažejo uspešnost ali neuspešnost objave, morda tudi smisel ali nesmisel našega obveščanja.

Čeprav bo šolska knjižnica ostala srce šole v šolskem okolju, lahko na tak način svoje poslanstvo nadaljuje tudi v obdobju razglašene epidemije nalezljive bolezni covid-19, v času izobraževanja na daljavo. ●

Viri in literatura

- Gržina Cergolj, M. (2020). *Informacijske tehnologije v učnem procesu drugega jezika: poučevanje italijanščine kot drugega jezika v osnovni šoli s slovenskim učnim jezikom na dvojezičnem območju slovenske Istre*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije. Pridobljeno 15. 10. 2020 s spletne strani: <https://repozitorij.upr.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=14200>.
- Krek, J., Metljak, M. (ur.) (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden-Dobrin, P., Ivanuš - Grmek, M. (2020): *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19: modeli in priporočila*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 15. 10. 2020 s spletne strani: https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Covid_19/2/#zoom=z.
- Lasch, C. (2012). *Kultura narcizizma: ameriško življenje v času zmanjšanih pričakovanj*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Lukšič - Hacin, M. (1995). *Ko tujina postane dom: resocializacija in narodna identiteta pri slovenskih izseljencih*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, Self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: 3rd Edition. Waterloo: Wilfrid Laurier University Press.
- Odlok o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni COVID-19 na območju Republike Slovenije. (2020). Pridobljeno 19. 10. 2020 s spletne strani: https://www.uradni-list.si/_pdf/2020/Ur/u2020146.pdf.
- Odredba o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na Območju Republike Slovenije. (2020). Pridobljeno 15. 10. 2020 s spletne strani: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODRE2550>.
- Odredba o prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih. (2020). Pridobljeno 15. 10. 2020 s spletne strani: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2020-01-0530/odredba-o-prepovedi-zbiranja-ljudi-v-zavodih-s-podrocja-vzgoje-in-izobrazevanja-ter-univerzah-in-samostojnih-visokosolskih-zavodih/>.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the horizon*, 9 (5), str. 1–6.
- Weel, A. van der (2014). *Spreminjanje naše besedilne zavesti: na poti k digitalnemu redu znanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Zakon o nalezljivih boleznih. (2006). Pridobljeno 19. 10. 2020 s spletne strani: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-1348?sop=2006-01-1348>.

DR. MAJA GRŽINA CERGOLJ, univ. dipl. bibliotekarka in prof. italijanščine, zaposlena kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Lucija.
Naslov: Osnovna šola Lucija, Fazan 01, 6320 Portorož.
E-naslov: maja.grzina@gmail.com.